

Marcin Stanowski

Poradnik Mentora

- ✓ Przegląd teorii motywacji
- ✓ Psychologiczne aspekty uczenia się
- ✓ Budowanie autonomii ucznia
- ✓ Wypróbuj sam
- ✓ Inni nauczyciele a rozwijanie motywacji
- ✓ Twoja szkoła a rozwijanie motywacji
- ✓ Rodzice a rozwijanie motywacji

Redakcja merytoryczna
Anna Gębka-Suska

Analiza merytoryczna
Justyna Maziarska-Lesisz
Elżbieta Witkowska

Recenzja
dr Barbara Muszyńska

Redakcja językowa i korekta
Żeliszaw Żeliszawski

Projekt graficzny, projekt okładki
Wojciech Romerowicz, ORE

Skład i redakcja techniczna
Joanna Suska

Projekt motywu graficznego „Szkoty ćwiczeń”
Aneta Witecka

ISBN 978-83-65890-00-9 (*Zestawy materiałów dla nauczycieli szkół ćwiczeń – języki obce*)

ISBN 978-83-65890-13-9 (*Zestaw 4, Rozwijanie motywacji do nauki języka obcego na przykładzie języka angielskiego*)

ISBN 978-83-65890-15-3 (Zeszyt 2)

Warszawa 2017

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
www.ore.edu.pl

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons –
Użycie niekomercyjne 3.0 Polska (CC-BY-NC).

Spis treści

Wprowadzenie	4
Wskazówki do pracy nad modułem razem ze Praktykantem	4
Pytania sprawdzające i utrwalające wiedzę	4
Przegląd teorii motywacji	4
Motywacja do nauki a piramida potrzeb Maslowa	6
Motywacja wewnętrzna i zewnętrzna	6
Teoria wzmocnienia	7
Motywacja według Carol Dweck	11
Stan przepływu flow	11
Psychologiczne aspekty pracy nauczyciela	13
Rola filtra afektywnego i lęku w uczeniu się języka	13
Wyuczona bezradność intelektualna	14
Nauczyciel jako coach językowy	14
Dynamika grupy a motywacja ucznia	15
Motywacja a sprawność działania	16
Budowanie autonomii ucznia	18
Postawa nauczyciela a poziom motywacji uczniów	18
Budowanie motywacji poprzez działania pozalekcyjne	21
Wypróbuj sam	26
Inni nauczyciele a rozwijanie motywacji	27
Twoja szkoła a rozwijanie motywacji	28
Rodzice a rozwijanie motywacji	28
Pytania do dyskusji	30
Bibliografia	32
Spis rycin	33

Wprowadzenie

W tym "Poradniku Mentora" znajdziesz pytania, zadania, przykłady dobrych praktyk i inspiracje dla siebie i do pracy z Praktykantem. Twoja rola polega m.in. na wspierającym dialogu z nauczycielem o krótkim stażu. Jest on pełen zapału, lecz prawdopodobnie brakuje mu doświadczenia. Może również doświadczać lęku związanego z nauczaniem, zachowaniem się wobec uczniów i pozadydaktycznych funkcji nauczyciela (dokumentacja szkolna, kwestie wychowawcze). Zestaw poświęcony rozwijaniu motywacji jest nieco osobisty, bo dotyczy także motywacji samego nauczyciela. Od ciebie może zależeć, jak w pierwszych miesiącach praktyk będzie się rozwijała i utrzymywała jego motywacja do pracy. Zadania w tym zeszyte odpowiadają kolejnym rozdziałom w części teoretycznej, aby zapewnić ci możliwość sprawdzenia i utrwalenia treści tam zawartych. A dotyczą one głównie opartych na naukowych dowodach teorii uczenia się i motywacji, a także dydaktyki wspierającej procesy poznawcze człowieka. Niektóre z zadań wymagają obserwacji zajęć lub specyficznych działań ze strony Praktykanta. Wspieraj go w tych momentach, gdy będzie musiał zmierzyć się z nowymi wyzwaniami i trudnościami. To właśnie przekraczając własne ograniczenia i wyznaczając nowe cele wszyscy uczyliśmy się skuteczniej!

Wskazówki do pracy nad modułem razem ze Praktykantem

Ważne, abyś poświęcił swój czas na zadanie poniższych pytań Praktykantowi i po wysłuchaniu odpowiedzi udzielił informacji zwrotnej. Większość z zadań i pytań zawiera przykładowe odpowiedzi. Zachęcam cię do krytycznego spojrzenia na poruszone w podręczniku kwestie. Warto właśnie takie sprawy: budzące spory, kontrowersyjne, skłaniające do refleksji, omówić z Praktykantem. To takiej praktycznej wiedzy potrzebuje najbardziej. Podziel się swoimi doświadczeniami w rozwijaniu motywacji. Przedstaw swoje strategie. Ale pamiętaj: co nie sprawdziło się na twoich lekcjach, nie musi okazać się fiaskiem na lekcjach Praktykanta. Nie mów jednak, że jakaś metoda czy forma pracy z pewnością nie zadziała! Pozwól Praktykantowi samemu się o tym przekonać.

Pytania sprawdzające i utrwalające wiedzę

Przegląd teorii motywacji

ZADANIE 1.

Zastanów się i opisz poniżej, jakie były twoje motywy do nauki języka obcego.

ZADANIE 2.

Reykowski wymienia trzy warunki powstania motywu działania, które można przedstawić w postaci funkcji: $M = f(N, G, PS)$, gdzie:

M – Siła motywu.

N – Napięcie motywacyjne związane z niezaspokojeniem potrzeby.

G – Wartość gratyfikacyjna (dla danej osoby), czyli czynnik, który potrzebę może zaspokoić.
Ps – Subiektywne prawdopodobieństwo osiągnięcia nagrody lub uniknięcia kary.

Odnieś się do wspomnianych niezbędnych warunków powstania motywu, przekładając punkty **N, G, Ps** na praktykę szkolną.

Przykładowa odpowiedź:

N – nieumiejętność wyrażenia określonej myśli;

G – przewidywany sukces w komunikacji;

Ps – subiektywna szansa na opanowanie danego sformułowania.

ZADANIE 3.

Przeprowadź ankietowe badanie zainteresowań uczniów. Pokaż Mentorowi przeprowadzone ankiety i wspólnie przygotujcie ranking **a) treści, b) ćwiczeń, c) form pracy, d) metod pracy na lekcjach**, które będą najlepiej wpływały na rozwój motywacji dla danej klasy, w danym momencie, na określonym etapie edukacyjnym (pamiętaj, że to, co motywuje dzisiaj twoją klasę, nie musi motywować jutro klasy twojego Mentora).

Przykładowa odpowiedź:

Wspólna praca Mentora i Praktykanta.

ZADANIE (DOBRA PRAKTYKA) 4.

Wspomniane badanie ankietowe możesz także przeprowadzać regularnie, na koniec semestru lub roku szkolnego, przy okazji ewaluacji swojej pracy przez uczniów. Spójrz na poniższy przykład ankiety ewaluacyjnej. Z jakich pytań zrezygnujesz? Jakie pytania dodasz?

Uczniowie! Prosimy o waszą opinię na temat nauczania języka angielskiego. Kwestionariusz, który proponuję ma charakter anonimowy. Zakreśl proszę wszystkie odpowiedzi, które uważasz za słuszne oraz krótko opisz własne spostrzeżenia.

- Czy bierzesz udział w zajęciach języka angielskiego poza szkołą? Jeśli tak opisz krótko dlaczego? **NIE**
- Czym różnią się zajęcia szkolne od zajęć w prywatnej szkole językowej/ na korepetycjach? **na korepetycjach można pracować z nauczycielem indywidualnie, co przyspiesza pracę**
- Dlaczego uczysz się języka obcego? **a) muszę c) chcę zdać maturę e) chcę dostać dobrą pracę b) chcę wyjechać za granicę d) taka jest moda f) nauka języków przychodzi mi łatwo**
- Czy uważasz, że nauczanie języków obcych to proces **a) skomplikowany b) ciekawy c) długotrwały d) nudny**
- Czy masz problemy z przyswajaniem języka obcego? **a) nie mam kłopotów b) średnio c) mam kłopoty**
- Jeśli tak, co sprawia ci największą trudność? **a) gramatyka c) płynne mówienie e) czytanie ze zrozumieniem b) nauka słówek d) wypowiedzi pisemne f) rozumienie ze słuchu g) inne**
- Z czego wynikają te trudności? **a) nie mam zdolności językowych d) nie rozumiem materiału c) nie uczę się systematycznie e) nauczyciel nie potrafi dobrze wyjaśnić c) nie uważam na zajęciach f) inne**
- Co jeszcze wpływa na twoje problemy w nauce? **moje lenistwo**
a) ilość osób w grupie d) atmosfera na zajęciach b) poziom języka w grupie e) brak odpowiedniej motywacji c) ilość godzin tygodniowo f) inne
- Jakbyś ocenił prowadzone lekcje? **a) atrakcyjne c) zrozumiałe e) nudne g) niezrozumiałe b) jrozmaicone d) zmuszające do myślenia f) monotonne h) stresujące**
- Jak jesteś oceniany na języku obcym?
a) aktywność na zajęciach d) odpowiedzi ustne f) prace domowe b) kartkówki c) prace dla chętnych e) sprawdziany g) mój komentarz prace pisemne
- Jak nauczyciel motywuje cię do nauki? **a) ocenia zaangażowanie na zajęciach d) systematycznie sprawdza prace b) zadaje zadania dodatkowe d) inaczej**
- Które aktywności pomagają ci w nauce języka najbardziej?
a) czytanie autentycznych tekstów d) słuchanie autentycznych wypowiedzi b) odgrywanie scenek / dialogów e) tworzenie wypowiedzi pisemnych c) gry i zabawy językowe f) programy multimedialne g) inne
- Co ci się podoba na zajęciach języka obcego najbardziej?
by słuchać
- Co ci się nie podoba?
chwilenia z gramatyki; drogie podręczniki
- Co chciałbyś zmienić na lekcji?
Lekcje powinny odbywać się częściej na dworze Uczniowie powinni częściej się odzywać Powinno być mniej / więcej
- Czego oczekujesz ze strony nauczyciela?
ludzkiego podejścia do ucznia
- Od czego, Twoim zdaniem, zależy sukces na lekcji języka obcego?
a) zaangażowanie ucznia c) prowadzenie lekcji przez nauczyciela b) wkład pracy obu stron d) inne
- Co mogę zrobić, aby lepiej motywować Cię do nauki?
Z moją motywacją nie zostały magr i podimmar co zrobić tylko ja i

Ryc. 1. Ankieta ewaluacyjna - odpowiedzi uczniów

Motywacja do nauki a piramida potrzeb Maslowa

ZADANIE 5.

Przed każdą lekcją upewnij się, że sala lekcyjna jest wywietrzona. Nie przynos do klasy jedzenia lub napojów o intensywnym zapachu. Zwróć uwagę na zasady panujące w szkole, w której uczysz, dotyczące spożywania posiłków czy żucia gumy. Jeśli pozwalasz na to na swojej lekcji, dopytaj uczniów, czy im to przeszkadza. Jeśli zauważysz, że twój uczeń ma trudność w utrzymaniu koncentracji, nie zakładaj, że spowodowane jest to prowadzoną przez siebie lekcją. Zastanów się, jakie inne okoliczności mogą mieć wpływ na samopoczucie twojego ucznia?

Odpowiedzi:

Czy zjadł dziś śniadanie?

Czy w sali nie jest za _____?

Czy... ?

ZADANIE 6.

Rozmawiałem z uczniami klasy I szkoły podstawowej o różnych powodach, dla których warto uczyć się języka angielskiego. Kilku wychowanków powiedziało, że chcieliby podróżować, a dzięki językowi łatwiej jest się „dogadać”. Kontynuując rozmowę zapytałem jedną z uczennic: „A ty?”. Dziewczynka odparła z rozbijającą szczerością: „Ja bym chciała pączka”. Jak powyższa sytuacja może pomóc w zrozumieniu motywacji u młodych uczniów?

Przykładowa odpowiedź:

Dzieci nie rozróżniają długoterminowych i krótkoterminowych motywacji. Nie pojmują do końca perspektywy czasu. Liczy się „tu i teraz”. Co więcej, nie potrafią kontrolować zachowań wynikających wprost z potrzeb ciała. Strategie motywacyjne odwołujące się do przyszłych korzyści, które są skuteczne już u uczniów nastoletnich, u małych dzieci mogą nie zadziałać.

Motywacja wewnętrzna i zewnętrzna

ZADANIE 7.

Od kilku dni, dzień po dniu, pod mój dom przychodzili trzej chłopcy. Ich sposobem na spędzanie czasu było siedzenie na ławeczce, wygrzebywanie małych kamyków z ziemi i rzucanie nimi w blaszany dach mojego domu. Zwłaszcza jedno miejsce, blisko okna dachowego, dawało najczystszy dźwięk. Nic dziwnego, że zafascynowani chłopcy mierzyli właśnie tam, metr od mojego biurka po drugiej stronie dachu. Sprawiało im to dużą przyjemność, mnie już mniej. Postanowiłem zepsuć im tę „radochę”.

Któregoś dnia, w chwili gdy chłopcy leniwie schodzili się pod mój dom, ja zszedłem po schodach na dół, żeby każdemu z nich zapłacić po 5 złotych za to, aby rzucali w mój dach chociaż przez pół godziny. Z początku byli zdumieni, ale potem przystali na taką umowę, tym bardziej, że teraz ktoś płacił im za to, co lubili robić.

Po tygodniu, gdy przyszli pod mój dom, oznajmiłem im, że niestety kończą mi się pieniądze i teraz stać mnie, aby zapłacić im jedynie połowę tego, co wcześniej. Chłopcy byli wyraźnie zawiedzeni, ale zgodzili się na taką zapłatę. Za kilka następných dni powitałem ich ze smutną miną, mówiąc, że trochę się przeliczyłem i od dzisiaj mogę im zaoferować tylko 1 złoty za pół godziny na głowę. Chłopcy zgodnie oznajmili, że za tyle, to im się nie opłaca. Nigdy więcej już nie przyszli.

Co z powyższego opowiadania (zastłyszane) można wywnioskować o motywacji wewnętrznej i zewnętrznej?

Przykładowa odpowiedź:

Łatwo jest zniszczyć motywację wewnętrzną ucznia poprzez nieumiejętne motywowanie zewnętrzne.

Gdy nagradzamy zachowanie, które uczniowie przejawiają ze względu na swoje zainteresowania, uczniowie mogą nauczyć się zwracać uwagę tylko na zewnętrzne nagrody.

Teoria wzmocnienia

PYTANIE 8.

Po co oceniamy? Jakie są cele oceniania?

Przykładowa odpowiedź:

Cele oceniania (Cohen, Manion, Morrison, 1999):

- diagnozowanie słabych i mocnych stron ucznia;
- diagnozowanie słabych i mocnych stron stosowanych metod nauczania;
- dokumentowanie tego, co uczeń wie;
- rejestracja tempa postępów w nauce;
- porównywanie uczniów;
- selekcja pod kątem przyszłej edukacji;
- rozliczanie się nauczycieli i uczniów wobec zainteresowanych stron;
- motywowanie;
- dyscyplinowanie.

PYTANIE 9.

Wielu nauczycieli, zwłaszcza uczących młodych uczniów, z powodzeniem wykorzystuje wszelkiego rodzaju nagrody za sprostanie wymaganiom, osiągnięcie określonych celów. Jak już wspomniano, młodzi uczniowie powinni otrzymywać informację zwrotną o swoich osiągnięciach bez zbędnej zwłoki. Nagrody zatem mogą być wyjątkowo skuteczne. Jest to jednak pojęcie bardzo pojemne. Podaj przykłady nagród materialnych i niematerialnych dla młodych uczniów:

Nagrody materialne	Nagrody niematerialne
pieczętka	pochwała słowna/pisemna

Nagrody materialne	Nagrody niematerialne
naklejka	przywilej
obrazki	dotatkowa ocena
minikarty	plus
określone symbole (gwiazdki, słoneczka, serduszka) na tablicy ocen uczniów	punkty (w ocenianiu punktowym)

Jakie nagrody materialne i niematerialne możesz zastosować dla uczniów szkół średnich?

Nagrody materialne	Nagrody niematerialne
certyfikaty	pochwały
listy pochwalne	nieobowiązkowe prace domowe
„thank you letters”	dotatkowe punkty na sprawdzianie
gadżety (konferencyjne, ze szkoleń, od wydawców)	bonus plusowy: dwa zamiast jednego
książki	lekcja na boisku

ZADANIE 10.

W poprzednim zadaniu zastanawiałeś się nad możliwościami wykorzystania nagród materialnych i niematerialnych. Od początku swojego życia każdy człowiek uczy się zwracać uwagę na najmniejsze oznaki uśmiechu i aprobaty. W każdej kulturze podstawowe emocje są odczytywane bezbłędnie przez znakomitą większość członków danego społeczeństwa. Ma to ogromne znaczenie ewolucyjne. Mamy tendencje, aby odzwierciedlać te emocje, które obserwujemy u innych. Uczeń, który widzi, że patrzymy na niego z _____, będzie przekonany, że wykonał _____ robotę.

Spójrz na poniższe zdjęcie i zdecyduj, jakich słów brakuje w powyższym zdaniu.

Ryc. 2. To, jak patrzymy na kogoś, mówi więcej niż słowa

Przykładowa odpowiedź:
„podziwem”, „dobrą”

ZADANIE 11.

Czy ocena negatywna rzeczywiście motywuje do działania? Czy każda informacja zwrotna pobudza motywację? Spójrz na poniższy test i odpowiedz, jak można było inaczej ocenić tę pracę.

The image shows a handwritten test on grid paper. It consists of two columns of numbers and their ordinal forms. The first column lists numbers from one to twenty, and the second column lists their corresponding ordinal forms from first to twentieth. A vertical pink line is drawn between the two columns. The test includes several corrections and annotations in red ink:

- Numbers 1-10 in the first column are crossed out with a large red 'X'.
- Numbers 11-20 in the first column are underlined.
- Ordinal forms 'first' through 'tenth' in the second column are marked with a checkmark '✓'.
- 'eleventh' is marked with a checkmark '✓'.
- 'twelfth' is marked with a checkmark '✓' and has 'twelfths' written next to it.
- 'thirteenth' is marked with a checkmark '✓'.
- 'fourteenth' is marked with a checkmark '✓'.
- 'fifteenth' is marked with a checkmark '✓'.
- 'seventeenth' is marked with a checkmark '✓'.
- 'eighteenth' is marked with a checkmark '✓'.
- 'nineteenth' is marked with a checkmark '✓'.
- 'twentieth' is marked with a checkmark '✓'.
- 'fourtyeth' is marked with a checkmark '✓'.
- 'fiftyeth' is marked with a checkmark '✓'.
- 'sixteenth' is marked with a checkmark '✓'.
- 'seventeenth' is marked with a checkmark '✓'.
- 'eighteenth' is marked with a checkmark '✓'.
- 'nineteenth' is marked with a checkmark '✓'.
- 'twentieth' is marked with a checkmark '✓'.
- 'fourtyeth' is marked with a checkmark '✓'.
- 'fiftyeth' is marked with a checkmark '✓'.

Annotations in red ink include:

- 'Zolnej' written vertically on the right side.
- 'piszczy' written vertically on the right side.
- 'syllo' written vertically on the right side.
- 'do' written vertically on the right side.
- 'o co proszę!' written vertically on the right side.
- 'twelfths' written next to 'twelfth'.
- 'fourteenth' written next to 'fourteenth'.
- 'sixteenth' written next to 'sixteenth'.
- 'seventeenth' written next to 'seventeenth'.
- 'eighteenth' written next to 'eighteenth'.
- 'nineteenth' written next to 'nineteenth'.
- 'twentieth' written next to 'twentieth'.
- 'fourtyeth' written next to 'fourtyeth'.
- 'fiftyeth' written next to 'fiftyeth'.

At the bottom right, there is a calculation: $18/25$ and $4-8$ circled in red.

Ryc. 3. Test Jędrzeja

Jakiej innej informacji zwrotnej nauczyciel mógł udzielić?

- Postawić ocenę bez komentarza.
- Zakreślić część testu, która była zbędna i postawić wykrzyknik.
- Napisać pozytywną informację zwrotną.

Jakie mogą być powody, że tego nie zrobił?

- Mogło to wynikać z wewnętrznego przekonania, że uczniowie robią nauczycielom na złość i utrudniają im życie.
- Mogło to wynikać ze sztywności poznawczej – przekonania, że istnieje tylko jeden sposób wykonania danego zadania.
- Mogło to wynikać z przekonania, że uczeń błędnie wykonał zadanie ze względu na brak uwagi, a co za tym idzie, brak szacunku do nauczyciela.

Jędrzej po otrzymaniu tej pracy oznajmił rodzicom, że nie chce się już uczyć angielskiego. Dlaczego?

- Poczuł, że jego intencje/starania nie zostały docenione.
- Poczuł, że za włożony wysiłek został ukarany, zamiast zostać nagrodzonym.

Czy ocena bez tego rodzaju informacji zwrotnej odniosłaby taki sam skutek?

- Prawdopodobnie sama ocena miałaby wydźwięk bardziej neutralny.

Czy taka informacja zwrotna bez oceny zadziałałaby motywująco?

- Nie.

ZADANIE 12.

Na podanych kontynuach postaw kropkę, w zależności od tego, co bardziej charakteryzuje twój proces oceniania uczniów:

sumujące ----- kształtujące

kryterialne ----- holistyczne

obiektywne ----- intuicyjne

Jak w praktyce przejawiają się twoje preferencje dotyczące stylu oceniania? Czy przywiązujesz dużą wagę do ocen? Jak skrupulatnie oceniasz poprawność gramatyczną? Czy posługujesz się szczegółowym systemem punktowym?

Przykładowa odpowiedź:

Odpowiedzi własne Praktykanta.

PYTANIE 13.

Jakie są trzy podstawowe funkcje oceny według Iwony Kopaczyńskiej (2004)?

Odpowiedź:

- dydaktyczna – ocena jest miernikiem wyników ucznia, jego osiągnięć;
- społeczna – wskazanie pozycji ucznia w klasie i czynnik kształtujący jego relacje z grupą;
- wychowawcza – oddziaływanie na uczucia i wolę ucznia.

PYTANIE 14.

Kiedy i jak przedmiotowe zasady oceniania mogą wpływać na motywację?

Przykładowa odpowiedź:

Tylko wtedy, gdy uczeń jest świadomy zasad. Zobowiązany jesteś zapoznać z nimi uczniów. Niektórzy nauczyciele przeprowadzają sprawdziany wiedzy na temat zasad oceniania.

Motywacja według Carol Dweck

ZADANIE 15.

Według Carol Dweck, twórczyni teorii „fixed mindset vs open/growth mindset” nie należy chwalić osoby za jej inteligencję, a raczej za jej działanie, poświęcony czas i włożony wysiłek. Gdy następnym razem będziesz chwalić ucznia, skup się na jego działaniu:

Pochwała

Zamiast: „jesteś dzielny”, powiedz: ...

Nagana

Zamiast: „jesteś leniwy”, powiedz: ...

Przykładowa odpowiedź:**Pochwała**

Zamiast „jesteś dzielny” – „odważnie podszedłeś do ...” albo: „wykazałeś się odwagą”.

Nagana

Zamiast „jesteś leniwy” – „nie przyłożyłeś się do...” itp.

Stan przepływu flow

ZADANIE 16.

Teorię flow opracował Mihaly Csikszentmihalyi. Zakłada ona, że ludzie pracują najefektywniej, gdy są całkowicie pochłonięci pracą nad zadaniem, które ich pasjonuje, skupiają uwagę na procesie, a nie na celu i gdy umiejętności potrzebne do wykonania zadania są w obrębie ich strefy najbliższego rozwoju.

1. Przeczytaj wywiad z autorem teorii pod adresem: www.edutopia.org/mihaly-csikszentmihalyi-motivating-people-learn i krótko opisz warunki, w jakich twoi uczniowie mogą osiągnąć „stan uskrzydlenia”.

2. W wywiadzie tym, w odpowiedzi na pytanie trzecie, o to, na jakich szkolnych zajęciach uczniowie mają szansę osiągnąć wspomniany stan, Csikszentmihalyi sugeruje, że są to zajęcia pozalekcyjne związane z zainteresowaniami uczniów. Zaproponuj dwa przykłady takich zajęć, które mógłbyś przeprowadzić w swojej szkole.

Przykładowa odpowiedź:

1.
 - precyzyjnie określony cel;
 - poziom trudności zadania dopasowany do możliwości ucznia;
 - skupienie na procesie;
 - wysoka motywacja wewnętrzna;
 - brak lęku przed oceną czy porażką.
2. Treść zajęć powinna zostać wybrana w efekcie analizy zainteresowań i potrzeb uczniów. Jakakolwiek działalność (gra w szachy) może zainicjować stan flow. Mogą to być zajęcia:
 - programowania (program Scratch);
 - translatorskie (tłumaczenie piosenek, seriali, Khan Academy);
 - grafiki komputerowej;
 - gry RPG;
 - i inne.

Nie masz bezpośredniego wpływu na to, czy poszczególni uczniowie osiągną „stan przepływu”. Możesz jednak stworzyć warunki na lekcji, aby on powstał:

1. **Stawiaj uczniom wyzwania** (ale w zasięgu ich możliwości). Zadanie musi być wykonalne dla uczniów. To duże wyzwanie, aby zadanie było wystarczająco trudne, ale nie niemożliwe do wykonania. Zbyt łatwe zadanie spowoduje nudę, zbyt trudne zniechęci. W grupie bardzo zróżnicowanej pod względem poziomu możesz zaplanować grę, której wynik zależy od współpracy w grupie, wtedy słabsi uczniowie też będą mieli szansę na odniesienie sukcesu. Przykład: gra typu scavenger hunt, gdzie uczniowie pracując w podgrupach poszukują w sali lekcyjnej ukrytych zadań gramatycznych, aby je potem wspólnie rozwiązać.
2. **Zadania powinny nawiązywać do świata uczniów.** Uczniowie powinni być w stanie odnieść się do zadania. Przykład: bajkowy kontekst, gdzie karty pracy będą ukryte w „jajach dinozaurów” (pojemnikach po „jajkach niespodziankach”) ukrytych w klasie.
3. **Zorganizuj zadanie tak, aby kolejność działań wynikała z wyboru uczniów.** Autonomia i poczucie możliwości wyboru zadań lub ich kolejności działa motywująco. Przykład: pracując metodą zadaniową, uczniowie wybierają z jakich źródeł wiedzy chcą korzystać i w jakiej kolejności.
4. **Cele lub warunki ukończenia** zadania powinny być **jasne dla wszystkich**. Uczniowie mogą sami je określić. Nie wykonuj za uczniów czynności prowadzących do wygranej, ale wspieraj ich, służąc radą albo zapewniając materiały i źródła wiedzy. Przykład: reguły gry planszowej omówione wcześniej i dostępne w czasie trwania gry.

5. **Dbaj o swoje relacje z uczniami**, jak i między członkami grupy. Przykład: chwal za włożony wysiłek, udzielaj konstruktywnej informacji zwrotnej, reaguj w przypadku nieuprzejmości czy agresji wobec członków grupy.
6. **Zapewnij możliwość skupienia**. Przykład: określ czas na samodzielne zastanowienie się nad problemem w ciszy, nie podawaj wciąż nowych instrukcji, zanim uczniowie nie zrealizowali wcześniejszych.
7. **Zadania powinny być praktyczne i wymagać przygotowania konkretnego, materialnego produktu**. Przykład: efektem zadania może być nagrany film, narysowany plakat, zbudowana konstrukcja.
8. **Prowadź lekcję z humorem i pasją w energicznym tempie. Uśmiechaj się i zarażaj entuzjazmem**. Przykład: dowcipnie skomentuj rysunek ucznia, opowiedz dowcip.

ZADANIE 17.

Obejrzyj [fragment lekcji języka angielskiego](#).

- Co robi Kuba?
- Dlaczego?
- Jakie warunki musiały zostać spełnione, aby mógł mieć tu miejsce stan flow?

Przykładowa odpowiedź:

- Kontynuuje wykonywanie ćwiczenia, mimo że cała grupa robi już zupełnie co innego.
- Jest pochłonięty wykonywaną czynnością.
- Kuba:
 - był skupiony;
 - miał do czynienia z zadaniem w najbliższej sferze rozwoju;
 - wykonywał zadanie ze względu na ciekawość wywołaną przez sytuację (koperty, które coś skrywają).

Psychologiczne aspekty pracy nauczyciela

Rola filtru afektywnego i lęku w uczeniu się języka

PYTANIE 18.

W jaki sposób możesz kreować na swoich zajęciach dobry „klimat klasowy”, przyczyniający się do obniżania filtru afektywnego? (Możesz skorzystać z [artykułu prof. dr hab. Danuty Gabryś-Barker](#)).

Przykładowe odpowiedzi (Gabryś-Barker, 2005):

- bezpieczny;
- akceptujący;
- włączający;
- wysłuchujący;
- kompetentny.

Wyuczona bezradność intelektualna

ZADANIE 19.

Poniższe zwroty dotyczą ucznia, który zrezygnował z podejmowania kolejnych prób nauczenia się określonego materiału, a może języka obcego w ogóle:

- uczeń woli unikać niepowodzeń niż zaryzykować utratę twarzy;
- brakuje mu wiary, że może osiągnąć sukces;
- brakuje mu wiary w siebie, we własne zdolności;
- przeżywa lęk utrudniający skupienie się na zadaniu;
- środowisko rodzinne nie wspiera go.

Jakie zachowania a) ucznia, b) nauczyciela, c) otoczenia (kolegów, rodziny), mogły doprowadzić ucznia do wyuczonej bezradności?

Przykładowa odpowiedź:

1. Uczeń:

- stawiał sobie zbyt odległe i nierealistyczne cele i nie podołał im (może to być spowodowane presją otoczenia);
- nie wykorzystał/nie znał odpowiedniej strategii do wykonania zadania;
- używał wobec siebie negatywnych, oceniających sformułowań (samospelniająca się przepowiednia: „Nigdy się tego nie nauczę”);

2. Nauczyciel:

- sprawdzał wiedzę ucznia bez wcześniejszego określenia wymagań;
- nieregularnie oceniał ucznia (zbyt późno oddawał prace pisemne) uniemożliwiając uczniowi skuteczne poprawienie ich;
- stawiał wymagania zbyt wysokie w stosunku do możliwości ucznia lub ze zbyt krótkim terminem realizacji;

3. Otoczenie (rodzina):

- brak wiary w możliwości dziecka, wyrażany w bezpośrednich komentarzach odwołujących się do inteligencji lub zdolności (wspieranie fixed mindset): „Ty idioto! Nie pojmujesz tego, co?”;
- stawianie wymagań dziecku w oparciu o własne niespełnione ambicje;
- obiecywanie nagród za wyniki w nauce i nie dotrzymanie obietnic;

Nauczyciel jako coach językowy

ZADANIE (DOBRA PRAKTYKA) 20.

Na wcześniejszych zajęciach poleć uczniom, by zastanowili się nad swoimi planami na przyszłość. Poproś, aby przemyśleli, jak znajomość języka obcego może wpłynąć na realizację ich zamierzeń. Następnie na kolejnej lekcji poproś swoich nastoletnich uczniów o przygotowanie kartki papieru w formacie A4. Poproś, aby podzielili ją na 3 części. W pierwszej części uczniowie piszą 3 zdania opisując, co osiągną w najbliższych 3 latach.

W drugiej części uczniowie zapisują kolejne 3 zdania o tym, co osiągną w ciągu 6 lat od chwili obecnej. W końcu, w ostatniej części, uczniowie piszą, jak będzie wyglądało ich życie za 9 lat.

Jakich struktur gramatycznych mogą użyć uczniowie do realizacji tego ćwiczenia? Jakie znaczenie dla motywacji może mieć ćwiczenie tego typu?

Przykładowa odpowiedź:

- **Struktury:** czas przyszły, najprawdopodobniej Future Perfect;
- **Znaczenie dla motywacji:** Ćwiczenie takie może kierować uwagę ucznia na konkretne cele i wspierać w uczeniu się umiejętności planowania.

ZADANIE (DOBRA PRAKTYKA) 21.

Zachęcaj uczniów do planowania swojego procesu uczenia się. Pamiętaj o zasadach ustalania celów SMART. Możesz zaprezentować uczniom ten sposób pracy z zamierzeniami jako element ćwiczenia gramatycznego lub w ćwiczeniu sprawności receptywnych. Jedną z innych technik planowania jest posługiwanie się tzw. bullet journal. Na blogu: [„Projekt Wzorcoffnia”](#) możesz zapoznać się z metodyką pracy z dziećmi nad celami. Jak twoi uczniowie mogliby skorzystać z takiej lekcji?

Dynamika grupy a motywacja ucznia

PYTANIE 22.

W dużych firmach pracownicy biorą udział, przeważnie raz w roku, w wyjazdach integracyjnych, gdzie często partycypują w aktywnościach umacniających zespół. Jakie ćwiczenia/zadania w klasie językowej mogą być odpowiednikiem takich „sesji budowania zespołu”?

Przykładowa odpowiedź:

Temu zjawisku odpowiada w szkole okres bezpodręcznikowy na początku roku szkolnego, zwłaszcza w klasie pierwszej. W tym okresie nauczyciel korzysta z ćwiczeń grupotwórczych – ice-breakers.

ZADANIE 23.

Podaj dziesięć ćwiczeń, których używałeś lub używasz na początku roku szkolnego, aby uczniowie lepiej się poznali (ice-breakers).

Przykładowa odpowiedź:

1. draw and guess/charades (kalambury);
2. running dictation (wyścigi do tablicy z czytaniem i przepisywaniem tekstu);
3. chinese whispers (głuchy telefon);
4. coats of Arms of yours (rysujemy swój własny herb);
5. three things in common (poszukiwanie trzech podobieństw między dwoma uczniami);
6. call my bluff (podawanie osobie jednej informacji prawdziwej i jednej fałszywej);
7. find someone who... (ćwiczenie na zbieranie informacji o członkach grupy);
8. expert’s chair (każdy jest ekspertem – pytania do uczniów z danej dziedziny);
9. hot potato (podawanie/odgrywanie wyimaginowanych przedmiotów w kręgu);

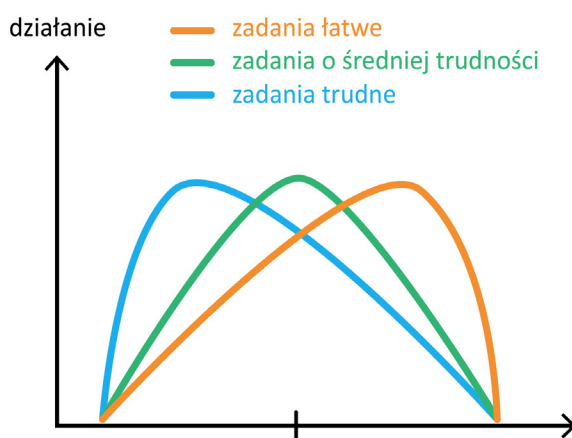

10. Anna – the Ant (zapamiętywanie imion w połączeniu ze słowami zaczynającymi się na pierwszą literę imienia).

Motywacja a sprawność działania

ZADANIE 24.

Przeanalizuj wykres ilustrujący poznane w części teoretycznej Prawo Yerkesa–Dodsona. Jakie wnioski z analizy tych krzywych płyną dla nauczyciela w kontekście intensywności pobudzenia motywacji uczniów i ich osiągnięć?

Ryc. 4. Krzywa Ilustrująca prawo Yerkesa–Dodsona

Przykładowa odpowiedź:

Zgodnie z tą teorią, im wyższy stopień pobudzenia, tym mniejsza zdolność do maksymalnego napięcia uwagi i koncentracji. Wysokie pobudzenie sprzyja wykonywaniu prac łatwych, rutynowych. Przy wysokim poziomie pobudzenia, pracę taką wykonuje się bardziej wydajnie. Natomiast niskie pobudzenie pozwala lepiej się skupić. Nie można pracować intelektualnie, gdy jest się bardzo pobudzonym.

ZADANIE 25.

Poniżej przeczytaj zdania nawiązujące do prawa Yerkesa-Dodsona. Oceń, które są prawdziwe, a które fałszywe:

Stwierdzenia o prawie Yerkesa-Dodsona	P/F
Mierz siły na zamiary.	P
Zadania łatwe są dobrze wykonane nawet wtedy, gdy poziom pobudzenia emocjonalnego jest bardzo niski.	F (wysoki)
Uczenie się łatwego materiału na ostatnią chwilę ma sens.	P
Im trudniejsze jest zadanie, przed którym stoimy, tym niższy jest poziom optymalnego pobudzenia.	P

Stwierdzenia o prawie Yerkesa-Dodsona	P/F
Wykonywania zadań trudnych jest szybko upośledzane przez wysoki poziom pobudzenia.	P
Gdy jesteś zdenerwowany przed nadchodzącym testem, wypicie napoju energetycznego dobrze wpłynie na proces przyswajania wiedzy.	F (wpłynie niekorzystnie)

Motywacja a procesy poznawcze

ZADANIE 26.

Zadania, które stawiasz przed uczniami powinny być zróżnicowane, aby ich nie znużyć. Powinny również być wyzwaniem poznawczym. Przeanalizuj poniższy fragment lekcji, który zawiera ćwiczenie oparte na zagadkach logicznych. Z czego wynika wartość motywacyjna takich ćwiczeń?

Część 1

Zapoznaj się z pytaniami na tablicy, czy znasz odpowiedzi na te pytania?

1. I am full of holes, I can hold water. What am I?
2. I can speak all the languages of the world. What am I?
3. What are two things people never eat before breakfast?
4. What has two hands and a face, but no arms and legs?
5. What has a neck, but no head?

Część 2

Jeśli nie znasz odpowiedzi na pytania, spójrz na proponowane odpowiedzi na tablicy bocznej i dopasuj je do 5 zdań obok.

bottle/sponge/clock/echo/lunch and supper

Część 3

Sprawdźcie odpowiedzi z uczniami obok.

Przykładowa odpowiedź:

- luka komunikacyjna;
- efekt nowości;
- zaskakujące odpowiedzi;
- podanie poprawnej odpowiedzi świadczy o czymś więcej niż tylko o umiejętności postępowania się językiem.

Budowanie autonomii ucznia

Postawa nauczyciela a poziom motywacji uczniów

ZADANIE 27.

W oparciu o własne doświadczenia i lekturę części teoretycznej, napisz jakie zachowania nauczyciela wspierają uczniów w budowaniu autonomii uczenia się.

Przykładowa odpowiedź:

- zachęcanie do formułowania potrzeb językowych i celów uczenia się przez wszystkich uczniów;
- akceptacja propozycji zgłaszanych przez uczniów;
- zachęcanie uczniów do pełnienia określonych ról w pracach projektowych;
- ograniczanie czasu na lekcji, w którym mówi nauczyciel;
- nagradzanie inicjatywy uczniowskiej.

ZADANIE 28.

„Stawianie stopni szkolnych jest przeceniane, a udzielanie użytecznych rad i uczenie się są niedoceniane” (Black, Wiliam, 1998).

Przekazywanie informacji zwrotnej ma kluczowe znaczenie w rozwijaniu motywacji, ponieważ daje uczniowi wgląd w jego dotychczasowe osiągnięcia i pozwala wyznaczyć cele dotyczące dalszej nauki. Zatem informacja zwrotna ma charakter otwierający. Inaczej jest z ocenianiem. Fakt otrzymania oceny wieńczy proces uczenia. Uczniowi trudniej jest zgodzić się z otrzymaniem niskiej oceny, bo jest ona jedynie symbolem i nie wskazuje kierunku rozwoju, tak jak informacja zwrotna. Spójrz na poniższą charakterystykę skutecznej informacji zwrotnej i uzupełnij luki następującymi wyrazami (poprawnie je odmień). Podane są również dwa wyrazy, które nie pasują do żadnej luki:

percepcja/konkretny/pochwała/ważniejszy/motywacja/dlaczego/fakty/cel/zły

1. Powinna dotyczyć _____ cech zadania i zawierać sugestie, jak lepiej je wykonać.
2. Powinna skupiać się na: „co, jak, _____” (związane z określonym zadaniem), a nie na prostych informacjach o dobrym lub _____ wykonaniu.
3. Powinna być przedstawiona w formie dostosowanej do _____ odbiorcy.
4. Przekazana szybko, gdy uczeń jeszcze _____, co i jak wykonał.
5. Zawiera pozytyw – _____.
6. Wskazuje poprawne rozwiązanie, pokazuje elementy składowe i drogę do _____.
7. Unika interpretacji (skupienie się na _____, nie należy oceniać ucznia jako osoby przez pryzmat jednostkowego zadania).
8. Komentarz jest _____ od samej oceny wyrażonej w przyjętej skali.

Przykładowa odpowiedź:

- Powinna dotyczyć konkretnych cech zadania i zawierać sugestie, jak lepiej je wykonać.
- Powinna skupiać się na „co, jak, dlaczego” (związane z określonym zadaniem), a nie na prostych informacjach o dobrym lub złym wykonaniu.

- Powinna być przedstawiona w formie dostosowanej do percepcji odbiorcy.
- Przekazana szybko, gdy uczeń jeszcze pamięta, co i jak wykonał.
- Zawiera pozytywy – pochwałę.
- Wskazuje poprawne rozwiązanie, pokazuje elementy składowe i drogę do celu.
- Unika interpretacji (skupienie się na faktach, nie należy oceniać ucznia jako osoby przez pryzmat jednostkowego zadania).
- Komentarz ważniejszy od samej oceny wyrażonej w przyjętej skali.

ZADANIE 29.

Wyobraź sobie, że rozmawiasz z Markiem, twoim znajomym, na interesujący dla ciebie temat. Marek zadaje ci pytanie, na które znasz odpowiedź, ale zanim jej udzielisz, musisz pozbierać myśli. Marek, nie czekając na twoją odpowiedź, sam odpowiada na swoje pytanie.

W kolejnym punkcie waszej rozmowy nie zgadzacie się do końca ze sobą. Marek dopytuje cię o twoje zdanie i w momencie, gdy otwierasz usta, żeby mu odpowiedzieć, on zaczyna opowiadać, co sądzi o twoich poglądach.

Zastanów się:

- Jak się z tym czujesz?
- Czy taka rozmowa zachęca do jej kontynuowania?
- Czy następnym razem, gdy usłyszysz pytanie, będziesz zastanawiać się, co odpowiedzieć?
- Czy lubisz osobę, która wchodzi ci w słowo?
- Czy nadal masz ochotę do rozmowy na ten temat?
- Do jakich refleksji na temat zachowania nauczyciela na lekcji może skłonić cię postrzeżenie takich zachowań?

Obserwacje pokazują, że nauczyciel czeka około 2 sekund na odpowiedź ucznia. Może to okazać się zbyt mało, aby dać uczniowi szansę na zastanowienie się nawet nad krótką wypowiedzią. Po tym czasie niektórzy nauczyciele:

- proszą o odpowiedź inne osoby w klasie;
- sami odpowiadają na swoje pytanie;
- próbują naprowadzać ucznia na prawidłową odpowiedź;
- sugerują odpowiedź;
- podają własną opinię;
- w niewerbalny sposób wyrażają zniecierpliwienie.

Każde z powyższych zachowań może oddziaływać hamująco na proces formowania wypowiedzi ucznia. Gdy uczeń ma więcej czasu na odpowiedź, jego skuteczność wyraźnie wzrasta.

Zobacz lekcję prowadzoną przez innego nauczyciela. Zwróć uwagę na interakcje nauczyciel–uczeń. Zanotuj w poniższej tabelce pytanie nauczyciela, odpowiedź ucznia (werbalną/niewerbalną, zgodną z pytaniem lub nie) i zmierz za pomocą stopera/sekundnika czas potrzebny uczniowi na rozpoczęcie wypowiedzi. Zaobserwowane prawidłowości zapisz poniżej:

Pytanie nauczyciela	Czas oczekiwania na odpowiedź	Odpowiedź ucznia

Budowanie motywacji poprzez działania na lekcji.

PYTANIE 30.

Jak utrzymać motywację do nauki przez długi czas? Czy są jakieś „triki” na motywowanie uczniów?

Przykładowa odpowiedź:

Pytania wydają się różne, ale sprowadzają się w zasadzie do tego samego. Można na nie odpowiedzieć dwojako.

a) Nie ma trików! Jest tylko celowe, długofalowe działanie, oparte na wiedzy i doświadczeniu, zastosowanych w konkretnych, adekwatnych ćwiczeniach i interwencjach.

b) Jeśli za „triki” uznamy:

- efekt gruntownego poznania zainteresowań uczniów i specyfiki danej grupy wiekowej;
- znajomość mechanizmów i prawidłowości psychologicznych dotyczących sfery poznania, emocji i zachowania.

...to **tak**, takie „triki” istnieją. Takie „triki” to np.:

1. od czasu do czasu zrób lekcję spoza rozkładu materiału, odwołując się do zainteresowań uczniów;
2. przeprowadź tę samą lekcję, to samo ćwiczenie inaczej (efekt zaskoczenia), np.: lekcja na boisku/w parku, w sali komputerowej, lekcja gier, lekcja metodą stacji dydaktycznych;
3. pochwal ucznia na forum klasy, zobacz, jak to wpłynie na jego motywację;
4. daj szansę uzyskania dobrej oceny uczniowi, który do tej pory takich nie otrzymał, sprawdź przez tydzień, czy jego nastawienie nie zmieniło się choć trochę;
5. wykorzystaj efekt nowości: zrób coś, czego uczniowie nigdy nie zrobili;
6. poproś, aby uczniowie przygotowali lekcję;
7. opracuj webquest;
8. zorganizuj scavenger hunt;
9. wykorzystaj przedmioty codziennego użytku: łapki na muchy, butelki, kartony;
10. przygotuj flipped lesson.

Takich „trików” są jeszcze tysiące, jeśli przygotujesz je z pasją i skutecznie przeprowadzisz, możesz wzbudzić lub rozwinąć motywację uczniów.

ZADANIE 31.

Aby potrafić dobrać adekwatne i ciekawe dla grupy uczniów zadanie, musisz ich poznać:

Dla każdej z nauczanych grup przygotuj krótką charakterystykę zespołu klasowego (sukcesy, porażki, ulubione formy aktywności, etapy procesu formowania się grupy). Rozważ bardziej pogłębioną analizę. Weź także pod uwagę:

1. Liczbę uczniów.
2. Ich poziom/poziomy.
3. Dynamikę klasy.
4. Dyscyplinę w klasie.
5. Uczniów/grupy uczniów ze specyficznymi potrzebami.
6. Uczniów/grupy uczniów ze szczególnymi uzdolnieniami.
7. Relacje interpersonalne wśród uczniów.
8. Relacje z nauczycielem/praktykantem.
9. Rytuały/preferowane czynności, typy zadań.
10. Trudności, słabe strony uczniów/grup uczniów.
11. Autonomię uczniów.

Przykładowa odpowiedź:

Odpowiedź własna Praktykanta.

Budowanie motywacji poprzez działania pozalekcyjne

PYTANIE 32.

Jak motywować do wykonywania pracy domowej? Jaki rodzaj pracy domowej zachęci do jej odrabiania?

Przykładowa odpowiedź:

Aby zmotywować do odrabiania pracy domowej, należy kierować się następującymi przesłankami (część z nich pochodzi książki Hanny Komorowskiej *Metodyka nauczania języków obcych*):

1. **Wykorzystywanie podejścia zadaniowego** (TBL) jako formy pracy domowej: zachęcanie do pracy w grupach, formułowanie zadań pracy domowej w taki sposób, aby aktywność ucznia wynikała z potrzeby dowiedzenia się czegoś nowego lub ciekawego, np.:
 - uzupełnienie krzyżówki (gramatycznej lub leksykalnej), której hasło jest potrzebne do otwarcia kłódki sejf, gdzie znajduje się nagroda-niespodzianka;
 - ćwiczenie czytania w oparciu o artykuł z anglojęzycznego magazynu dla nastolatków;
 - dowiedzenie się, w jakiej specyficznej sytuacji można powiedzieć: „I will have done that yesterday”.

2. **Realizacja „pedagogiki wyboru”**, polegającej na dawaniu wyboru i pozwalaniu na kreatywność zamiast na nauczaniu poprzez powtarzanie czy imitację podanego wzoru (Komorowska, 2004).
 - stworzenie banku prac domowych, z których uczniowie mogą wybierać;
 - dawanie do wyboru dwóch prac domowych;
 - zadawanie pracy domowej tylko dla chętnych, za to z możliwością otrzymania nagród.
3. **Realizacja „pedagogiki czasu”**, tj. dawania uczniom wystarczająco dużo czasu na wykonanie zadania i niewymaganie natychmiastowej odpowiedzi.
4. **Realizacja „pedagogiki kooperacji”**, polegającej na pracy w parach i grupach (Komorowska, 2004):
 - projekty wykonywane w grupach po lekcjach w szkole lub poza nią;
 - współedytowanie dokumentów w chmurze;
 - współpraca uczniów przez internet (media społecznościowe, platformy e-learning).
5. **Realizacja „pedagogiki materiałów”** (Komorowska, 2004):
 - wykorzystywanie materiałów atrakcyjnych graficznie;
 - wykorzystywanie materiałów stanowiących wyzwanie intelektualne;
 - zachęcanie uczniów do tworzenia własnych ćwiczeń na podstawie zasobów internetu, z uwzględnieniem praw autorskich.
6. **Poprzez zmianę wizerunku „pracy domowej”**:
 - np. przez zmianę nazwy "praca domowa" na "Extra Challenge";
 - wykorzystanie mediów i internetu jako źródeł zadań.

ZADANIE 33.

Zapoznaj się z cytatem przypisywanym Albertowi Einsteinowi:

„Większość nauczycieli traci czas na zadawanie pytań, które mają ujawnić to, czego uczeń nie umie, podczas gdy nauczyciel z prawdziwego zdarzenia stara się za pomocą pytań ujawnić to, co uczeń umie lub czego jest zdolny się nauczyć”.

Jak możesz przekonać ucznia, że „coś” umie lub zdolny jest się tego nauczyć?

Przykładowa odpowiedź:

Trzeba przyznać, że jeśli uczeń już nabył przekonania, że „nie potrafi” to zadanie zmiany takiego nastawienia jest trudne. Lepiej zapobiegać dając uczniowi wcześniej sygnały, że jest w stanie opanować materiał. W momentach, gdy obserwujemy, że uczeń traci napęd do nauki na naszych lekcjach, powinniśmy zindywidualizować podejście. Inaczej podzielić materiał dla tego ucznia. Dawać mu krótsze ćwiczenia, ale częstsze. Dać uczniowi szansę negocjowania terminów pisania prac pisemnych. Regularnie chwalić i wspierać w momentach, gdy czuje się zrezygnowany lub zdezorientowany na zajęciach. Jest to szczególnie trudne, ponieważ kiedy nie widzimy efektów swojego nauczania, mamy czasami tendencję przyklejania uczniowi łatki „leniwego”. Oczywiście nie zawsze uczniowie uczą się regularnie, nie zawsze powtarzają słownictwo po lekcji i nie zawsze odrabiają pracę domową.

Zdarza się jednak, że gdy uczeń staje się „leniwy”, to jest to pierwsza oznaka bezradności, nieradzenia sobie z nauką. To jest właśnie chwila, w której naszym zadaniem jest spróbować ocalić „tonącego ucznia”. Podać mu pomocną dłoń.

Co jednak, jeśli nasz uczeń nie reaguje już na zachęty, nie wykorzystuje szans w postaci możliwości poprawienia sprawdzianu, nie korzysta z możliwości konsultacji po zajęciach?

Możliwe działania:

- jeżeli uczeń nie przychodzi na zajęcia, skontaktuj się z wychowawcą i doprowadź do spotkania z uczniem;
- dostrzeż trudność ucznia i powiedz mu o tym, odwołując się do obserwowalnych i weryfikowalnych faktów (jakie zadania w ostatnim czasie wykonał, a jakich nie);
- znajdź mocne punkty ucznia i takie aktywności, w których uczeń daje sobie radę;
- wyraż chęć pomocy, spytaj co uczeń chciałby zrobić, aby wyjść z tej sytuacji, zachęć do wspólnego opracowania planu naprawczego;
- zaproponuj konkretne rozwiązania i wspólnie ale asertywnie określcie harmonogram pracy nad zaległościami i motywacją ucznia;
- poinformuj wychowawcę i rodziców o wypracowanym planie naprawy sytuacji;
- monitoruj jego postępy, udzielaj konstruktywnej informacji zwrotnej w miarę postępów zaangażowania ucznia.

Przykłady dobrych praktyk

ZADANIE (DOBRA PRAKTYKA) 34.

Iwona Moczydłowska w artykule „[Jak wykorzystać kody QR w nauczaniu języków obcych](#)” opisuje grę scavenger hunt z wykorzystaniem kodów QR.

1. Po przeczytaniu artykułu skorzystaj z darmowego narzędzia do tworzenia takich gier na stronie <http://www.classtools.net/QR/> i przygotuj taką grę dla klasy, którą uczysz.
2. Upewnij się, że w szkole, w której uczysz, dozwolone jest używanie urządzeń mobilnych lub telefonów i że uczniowie mają na swoich urządzeniach zainstalowany czytnik kodów QR. W zależności od ćwiczenia, które przygotujesz, może być także potrzebne łącze internetowe.
3. Przeprowadź grę i obserwuj poziom motywacji u poszczególnych uczniów. Wybierz jednego ucznia i zwracaj na niego uwagę przez cały czas trwania ćwiczenia (najlepiej niech to będzie uczeń, który zwykle nie jest bardzo zmotywowany do pracy) i wypełnij poniższą tabelę:

Czas trwania ćwiczenia	Poziom motywacji ucznia	Interakcje z innymi	Z czego wynika konkretne zachowanie
1 min	U. słucha z zainteresowaniem	U. porównuje swoje odpowiedzi z kolegą	Praca z aplikacją, znalezienie karteczki

ZADANIE 35.

Obejrzyj film w Zestawie nr 8 pt. *Storytelling – Megan opowiada bajkę*. Zaobserwuj, jak uczniowie utrzymują skupienie uwagi przez stosunkowo długi czas. Co na to wpłynęło?

Przykładowa odpowiedź:

- w opowiadaniu „wzięły udział” rysunki dzieci (motywacja wewnętrzna, efekt zaskoczenia);
- widzieli Megan po raz pierwszy (efekt nowości, zaciekawienia);
- dzieci były zaangażowane w podążanie za rozwijającą się fabułą opowiadania (luka informacyjna).

ZADANIE 36.

European Language Label to konkurs na innowacyjność w nauczaniu języków obcych. Zapoznaj się z dobrymi praktykami w opisach projektów na stronie: <http://ell.org.pl/laureaci/>. Omów z Mentorem jeden projekt, który mógłby zostać zrealizowany w twojej szkole. Jak taki projekt wpłynie na motywację uczniów?

Przykładowa odpowiedź:

Do omówienia z Mentorem.

ZADANIE 37.

Gdy jest się dzieckiem, wszystko może być nagrodą. Wszystko może być motywacją. Obejrzyj [ten film](#). W filmie nauczycielka wykorzystała ciekawą strategię motywacyjną na zajęciach dla młodych uczniów.

- Na czym ona polega?
- Zaproponuj dwie inne, podobne strategie dla młodych uczniów.

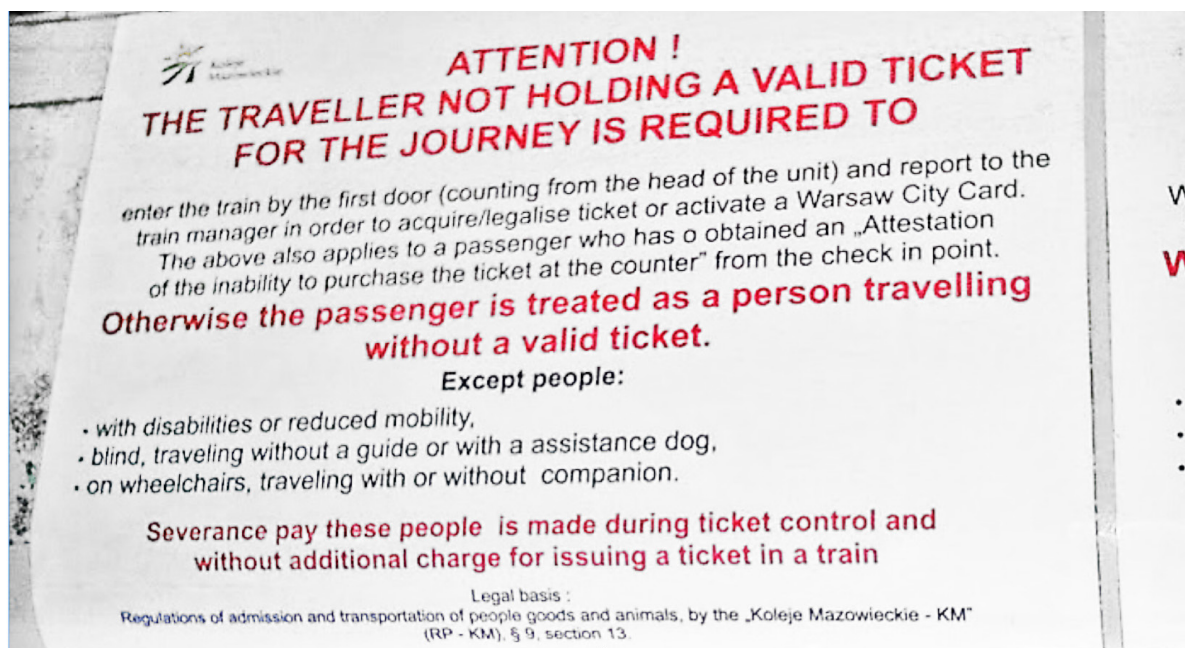
Przykładowa odpowiedź:

Uczniowie, którzy wykonali zadanie mogą przejść przez tunel. Dowolna aktywność fizyczna, której nauczyciel nada znaczenie nagrody.

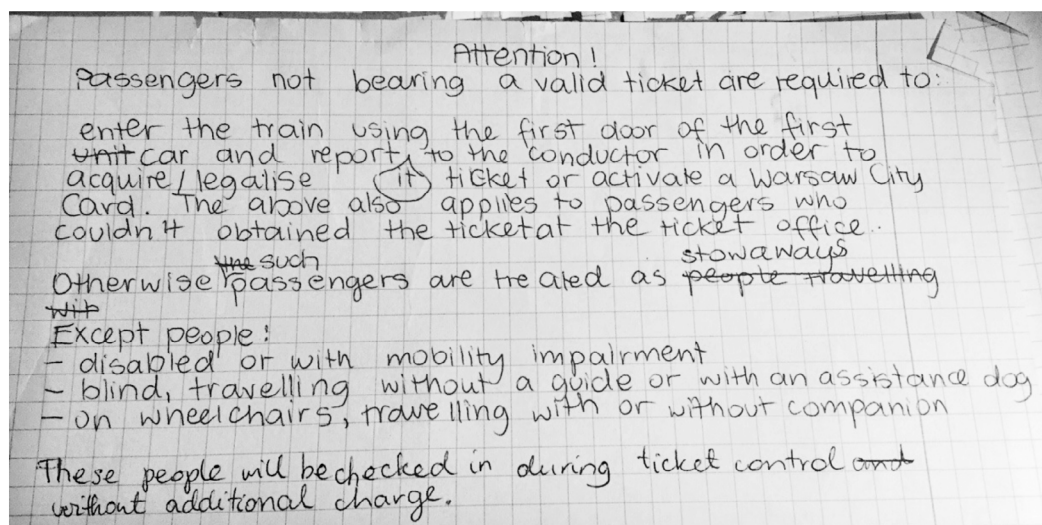
ZADANIE 38.

Dąż, aby w młodych ludziach obudzić pasję. Nastolatkom często przejawiają chęć naprawy tego, co jest złe lub niepoprawne w ich otoczeniu. Znajdź taki element rzeczywistości uczniów, z którego oni sami nie zdają sobie sprawy, ale na który mają wpływ..

Pewien nauczyciel zachęca uczniów, aby poszukiwali błędnie przetłumaczonych na język angielski instrukcji i poleceń w przestrzeni publicznej w Polsce. Uczniowie z ochotą poprawiają takie błędy, przy okazji usprawniając swoje umiejętności przekładu. Jest to przykład podejścia zadaniowego (task-based approach). Spójrz na przykłady pracy uczniów:

Ryc. 5. Zdjęcie naklejki informacyjnej dla obcokrajowców w pociągu

Ryc. 6. Efekt pracy grupy uczniów nad poprawnym przekładem informacji

Przeczytaj [artykuł Anny Kabzińskiej](#). W oparciu o tę lekturę zaproponuj opis kolejnych faz pracy, zgodnie z podejściem zadaniowym w tym konkretnym przypadku:

Zadanie	Uczniowie przeprowadzają wywiady z innymi nauczycielami języka angielskiego w celu zdobycia informacji o ich zainteresowaniach, hobby.
Planowanie	Uczniowie planują zadanie w czasie, rozdzielają zadania. Przygotowują pytania do wywiadu.
Prezentacja	Uczniowie wybierają sposób prezentacji: wideo, slajdy Power Point, Prezi...

ZADANIE 39.

Czasami to, co motywuje na lekcji najbardziej, to coś, co pozornie nie pasuje do etapu edukacyjnego, poziomu, wieku lub specyfiki uczniów. Obejrzyj [fragment lekcji](#) zamieszczonej w serwisie YouTube przez użytkownika Pronunciation Doctor. Określ, czy zdania podane poniżej są prawdziwe, czy fałszywe:

Użycie pacek na muchy jest nieuzasadnione metodycznie.	F
Podział uczniów na grupy wzmacnia motywację.	F
Lekcja jest nieciekawa dla dorosłych.	F
Fakt, że nauczycielka się pomyliła, wpłynął negatywnie na jej wizerunek.	F
Tylko biorący udział w ćwiczeniu czerpią satysfakcję z niego i uczą się.	F
Jedno ćwiczenie trwające 15 minut to w tym przypadku błąd metodyczny.	F

Wypróbuj sam

ZADANIE 40.

Poruszaj na swoich zajęciach takie tematy, których nikt, kogo znasz, nie porusza (nie wychodząc poza normy etyczne/obyczajowe i nie raniąc uczuć ani nie łamiąc światopoglądu uczniów). Wykonuj takie ćwiczenia, z jakimi jeszcze uczeń się nie spotkał.

- Czy uczyłeś swoich uczniów mówić komplementy?
- Czy zapytałeś swoich uczniów, co im się ostatnio udało?
- Czy tańczyłeś z uczniami na lekcji (Total Physical Response)?
- Czy pojechałbyś ze swoimi uczniami na wycieczkę rowerową i rozmawiał tylko w języku angielskim?

We wszystkich powyższych ćwiczeniach (jeśli uczniowie ich wcześniej nie doświadczyli) zadziała psychologiczny efekt nowości, zaciekawienia nową sytuacją i pozytywnym pobudzeniem emocjonalnym, związanym z sytuacją.

Jakie aktywności (wynikające z twoich zainteresowań) byłbyś skłonny przeprowadzić ze swoimi uczniami?

Przykładowa odpowiedź:

Lekcja jogi, sesja gier komputerowych...

PYTANIE 41.

Jak nauczyciel może indukować stres?

- Kaśka, sprawdzian za chwilę! Kiepsko to widzę! Jak chcesz go napisać, skoro robisz takie podstawowe błędy? O trójce zapomnij!

- Z twoją wiedzą o zdaniach warunkowych nie masz co marzyć o maturze. Lepiej szukaj już pracy.
- Przecież ty nie masz o niczym pojęcia. „At” to zaimek?
- Z czym do ludzi? Z takim akcentem to tylko rowy kopać!

Wypowiedzi te są ogólne, niejasne i negatywne. Skutki takich komunikatów są odwrotne od zamierzonych. Jak możesz przeformułować powyższe zdania, aby uwzględnić:

1. rozwijanie i wzmacnianie poczucia własnej wartości u ucznia;
2. udzielanie wsparcia w przewyżnianiu napotykanym trudności edukacyjnych;
3. kierowanie się zasadami pozytywnego wartościowania.

Przykładowa odpowiedź:

Kasiu, popełniłaś takie błędy (podaj konkrety), co możesz zrobić, żeby je poprawić?

Poczekaj na odpowiedź, zaproponuj poprawne rozwiązania, wytłumacz na czym polegają błędy/odeślij do podręcznika lub innego źródła.

W przyszłym tygodniu jest z tego sprawdzian. Co możesz zrobić, aby na sprawdzianie nie popełnić tych błędów?

PYTANIE 42.

Dlaczego uczniowie powinni pisać próbne testy czy egzaminy?

Przykładowa odpowiedź:

Może im to pomóc: oswoić się ze stresem w sytuacji testowania, powtórzyć materiał, sprawdzić procedury.

PYTANIE 43.

Jak wykorzystałbyś techniki relaksacyjne na lekcji języka angielskiego?

Odpowiedź:

Wykorzystanie wyobraźni do walki ze stresem to np. relaksacja, w której wykorzystuje się wyobraźnię, budując wizualizację stanów odprężenia i harmonii. W ten sposób za pomocą autosugestii można wprowadzić uczniów w stan odprężenia, zwłaszcza w połączeniu z relaksem, np. przy głębokim oddychaniu.

Inni nauczyciele a rozwijanie motywacji

ZADANIE 44.

Porozmawiaj z innymi nauczycielami w szkole, w której uczysz, o strategiach motywacyjnych. Eksperymentuj i wypróbuj pomysły podsunięte przez twojego Mentora. Kłopot w tym, że nie zawsze jesteś w stanie ocenić, czy twoje oddziaływanie na lekcji jest skuteczne. Poproś, aby Mentor albo inny nauczyciel z twojej szkoły obejrzał jedną z twoich lekcji. Poproś go, aby odpowiedział na pytania: Co jest takiego w sali lekcyjnej, w ćwiczeniach, nauczycielu,

uczniach, co pomaga stworzyć warunki sprzyjające uczeniu się? Co przeszkadza? (Scrivener, 1994).

	Czynniki pozytywne	Czynniki negatywne
Sala lekcyjna		
Etapy lekcji/ćwiczenia		
Uczniowie		
Nauczyciel		

Twoja szkoła a rozwijanie motywacji

ZADANIE 45.

Przeanalizuj wewnętrzne zasady oceniania w swojej szkole.

- Czy są tam nagrody?
- Czy twoje przedmiotowe zasady oceniania nie stoją w sprzeczności z zapisami ogólnymi?
- Jak możesz się upewnić, że twoi uczniowie znają zasady oceniania

Przykładowa odpowiedź:

Odpowiedz w oparciu o analizę WZO w szkole Praktykanta.

Rodzice a rozwijanie motywacji

PYTANIE 46.

Jakich wskazówek udzielisz, gdy rodzic w rozmowie narzeka, że jego dziecko nie chce się w domu uczyć?

Przykładowa odpowiedź:

Po pierwsze, nie zawsze osoba prosząca o pomoc istotnie tej pomocy oczekuje. Jeśli zaproponujesz kilka rozwiązań, a nie znajdą one uznania w oczach pytającego, który będzie tylko bagatelizował twoje pomysły, nie zrażaj się. Rodzice przychodzą do ciebie zarówno z poważnymi trudnościami, jak i po to, aby się wyżalić. Jakkolwiek, zawsze powinieneś poważnie wysłuchać prośby o pomoc. Możesz zaproponować:

- zachęcanie dziecka do poszukiwania zainteresowań, które może realizować poprzez poznawanie języka obcego;
- udział ucznia w zajęciach dodatkowych w szkole.

ZADANIE 47.

Rodzice czasem przeżywają stres związany z subiektywnie pojmowanymi osiągnięciami swoich dzieci. Zdarza się, że wywierają na swoje dzieci presję, która indukuje w dzieciach lęk, co nie sprzyja dobrej, efektywnej nauce. Jak możesz zmniejszyć poczucie lęku u rodzica w związku z osiągnięciami dziecka? Zaznacz te zdania, które będą powodować wzrost lęku o oceny ucznia:

1. Czeka państwa dzieci trudny czas w czerwcu, koniec roku za pasem. Chyba sobie X nie poradzi.
2. X jest tak mało odpowiedzialny, tylko by w komórkę patrzył, a nie uważał.
3. Brat X dawał sobie radę, pamiętam. Ale X? Jest beznadziejny.
4. ...

Przykładowa odpowiedź:

Zbliża się koniec roku. Proponowane oceny zostaną wystawione (data). (Imię dziecka) powinien jeszcze zrobić (a,b,c), aby otrzymać ocenę (x)...

ZADANIE 48.

Zapoznaj Praktykanta z ofertą lokalnych ośrodków doskonalenia nauczycieli. Podpowiedz mu, jakie możliwości wewnątrzszkolnego doskonalenia nauczycieli są dostępne w twojej szkole.

Wspólnie omówcie, jak można sfinansować własne doskonalenie zawodowe, korzystając z budżetu gminy/powiatu/województwa, programu unijnego lub organizacji nauczycielskiej.

Motywacja w świetle nauki i mózgu

ZADANIE 49.

W czasie obserwacji zajęć prowadzonych przez Mentora lub innego nauczyciela zaobserwuj zmiany emocji wśród uczniów. Wybierz jednego lub kilku uczniów, na których się skupisz i zanotuj ich wszystkie reakcje emocjonalne w czasie lekcji. W swoich notatkach uwzględnij:

Moment w lekcji	Reakcja emocjonalna	Co spowodowało daną reakcję?	Jak ta reakcja może przyczynić się do lepszego przyswojenia wiedzy?	Komentarz

Przykładowa odpowiedź:

Odpowiedź własna Praktykanta.

ZADANIE 50.

Jakie działania może podjąć nauczyciel chcąc pomóc uczniowi zapamiętać materiał wyuczony na lekcji? Jak szybko powinien uczeń powtórzyć materiał, aby zapobiec spadkowi wiedzy (widocznemu na krzywej zapominania Ebbinghausa)?

Przykładowa odpowiedź:

Dla procesu zapominania niezwykle istotny jest czas. Uczeń zapomina najwięcej zaraz po wyuczeniu się, a później każdy następny tydzień i miesiąc przynosi kolejne ale mniejsze już ubytki w pozostałej wiedzy. Przeciętnie w ciągu godziny zapominamy aż 70% tego, czego się nauczyliśmy, a w ciągu 48 godzin – 80%. Przechowywane przez nas informacje, jeśli nie zostaną dobrze utrwalone, mogą dość prędko stać się dla nas w dużej mierze niedostępne.

W ciągu 24 godzin najwięcej nowego materiału zostaje zapamiętane bądź zapomniane. Sugerowane działania to:

- podsumowanie nauczanego materiału na końcu zajęć;
- rozpoczynanie zajęć od powtórzenia materiału wcześniej zrealizowanego;
- motywowanie do powtórek materiału jak najszybciej po lekcji;
- przypominanie o wykorzystaniu możliwych technik pamięciowych.

PYTANIE 51.

Jak, w świetle wiedzy o pamięci, powinieneś zorganizować nauczanie dużej partii materiału?

Przykładowa odpowiedź:

Należy wziąć pod uwagę efekt pierwszeństwa i efekt świeżości. Wyniki wielu badań wskazują, że istnieje pewna stała kolejność zapamiętywania elementów w zależności od miejsca, jakie zajmują w szeregu. W pierwszej kolejności zapamiętywane są z reguły początkowe elementy szeregu, później elementy końcowe, a dopiero w następstwie dalszych powtórzeń elementy środkowe. Najłatwiej zapamiętujemy więc to, co znajduje się na początku i na końcu określonej jednostki czasowej. Należy zorganizować nauczanie tak, by uzyskać jak najwięcej „początków” i „końców”, kiedy to szansa na zapamiętanie materiału jest największa. Co za tym idzie, lepiej gdy na lekcji jest więcej krótszych ćwiczeń.

Zadbaj, aby uczeń powtarzał materiał krócej, ale za to regularnie, np. przez pięć dni po 15 minut. Zwróć uwagę uczniom, że przygotowania do klasówki należy rozpoczynać wcześniej i poświęcać na nie np. pół godziny dziennie, zamiast kilku godzin tuż przed sprawdzianem.

Pytania do dyskusji

Przegląd teorii motywacji:

- Co ciebie motywuje w pracy i w życiu? Jak myślisz, co motywuje twoich uczniów? Czy motywacja ucznia do nauki zależy od pracy nauczyciela?
- Dlaczego ludzie dorośli mogą chcieć uczyć się języka obcego?
- Na czym opiera się motywacja do nauki języka obcego u dzieci i nastolatków w szkole publicznej?
- Jakie były lub są powody, dla których ty uczysz się języka obcego?
- Czy możesz skupić się na nauce, pracy, czytaniu, gdy jest ci zimno lub gdy czujesz głód?
- Pomyśl o czynności (jeździe na rowerze, rysowaniu itp.), którą umiesz wykonywać. Dlaczego się jej nauczyłeś? Zawsze o tym marzyłeś? Czy ktoś obiecał ci za to nagrodę?
- Czego nauczyłeś się, ponieważ otrzymałeś nagrodę? Jak nagradzali cię twoi nauczyciele?
- Jak nagradzasz swoich uczniów? Czy kara jest równie skuteczna, co nagroda?
- Pomyśl o sytuacji, gdy pracując, grając w gry lub oddając się pracy twórczej, czułeś się jakbyś zapomniał o bożym świecie? Co sprawiło, że tak się poczułeś?

Psychologiczne aspekty uczenia się i nauczania

- Czy twój język obcy jest tak samo dobry, gdy rozmawiasz w nim z Polakiem i urodzonym użytkownikiem języka obcego?
- Czego uczeń może się obawiać na lekcji? Czego uczniowie boją się najbardziej w kontekście posługiwania się językiem?
- Czy zdarzyło ci się być przekonanym o tym, że absolutnie nie jesteś w stanie wykonać zadania? Co spowodowało taki stan?
- Do jakich grup formalnych i nieformalnych należysz? Co sprawiło, że się z nimi identyfikujesz? Czy uczniowie zachowują się w grupie tak samo, jak poza nią? Co wpływa na zachowanie uczniów w grupie?
- Dlaczego, gdy bardzo czegoś chcemy, zwiększa się ryzyko niepowodzenia?
- Jak to, w jaki sposób postrzegamy świat, wpływa na nasze działania?
- Dlaczego lepiej zapamiętujemy treści nacechowane emocjonalnie?
- Jak optymalnie wykorzystać wiedzę o procesie zapamiętywania na lekcji języka obcego?

Budowanie autonomii ucznia

- Jakie korzyści płyną z samodzielności ucznia?
- Dlaczego niektórzy nauczyciele motywują skuteczniej niż inni? Jak to się dzieje, że niektórzy nauczyciele potrafią skłonić uczniów do wzięcia udziału w akcji charytatywnej w sobotę? Dlaczego inni nie są w stanie zmotywować tych samych uczniów do pracy w parach na lekcji? Czy różnią się metodami pracy? Czy częściej karzą, czy nagradzają? W jaki sposób nawiązują relację z uczniem?
- Przypomnij sobie motywujące ćwiczenia, których sam doświadczyłeś lub użyłeś niedawno na zajęciach?
- Jak możesz wspierać motywację ucznia poza lekcją?
- Kim jest coach? Co mógłbyś osiągnąć w życiu/pracy zawodowej dzięki pomocy coacha?
- Kim jest coach językowy?

Bibliografia

Black, P., Wiliam, D. (1998). *Inside the black box*. Londyn: Kings's College.

Cohen, L., Manion, L., Morrison, K. (1999). *Wprowadzenie do nauczania*. Poznań: Zysk i S-ka.

Komorowska, H. (1999). *Metodyka nauczania języków obcych*. Warszawa: Fraszka Edukacyjna.

Kopaczyńska, I. (2004). *Ocenianie szkolne wspierające rozwój ucznia*. Kraków: Impuls.

Reykowski, J. (1970). *Z zagadnień psychologii motywacji*. Warszawa: Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych.

Scrivener, J. (1994). *Learning Teaching*. Heinemann.

Spis rycin

Ryc. 1. Ankieta ewaluacyjna - odpowiedzi uczniów	6
Ryc. 2. To, jak patrzymy na kogoś, mówi więcej niż słowa	9
Ryc. 3. Test Jędrzeja	10
Ryc. 5. Zdjęcie naklejki informacyjnej dla obcokrajowców w pociągu	26
Ryc. 6. Efekt pracy grupy uczniów nad poprawnym przekładem informacji	26

